

2007 წლის 18 აპრილს ჰაინრიჰ ბოლის ფონდის ოფისში გაიმართა საჯარო დისკუსია თემაზე:

„ახალი სამხრეთ ოსეთი – სამშვიდობო გეგმა, სტრატეგია, პერსპექტივა“.

ვთავაზობთ დისკუსიის ჩანაწერს.

მომხსენებლები:

დავით ბერძენიშვილი – პარლამენტის წევრი

ვანო ხუხუნაიშვილი – პარლამენტის წევრი, რეგიონული პოლიტიკის, თვითმმართველობისა და მაღალმთიანი რეგიონების კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე

მაგდალენა ფრიჩოვა – კრიზისების საერთაშორისო ჯგუფის კავკასიური პროექტის დირექტორი

მოდერატორი: დავით პაიჭაძე

დავით პაიჭაძე – ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე ახალი ადმინისტრაციული ერთეულის შექმნის შესახებ პრეზიდენტის ინიციატივა მხოლოდ რამდენიმე კვირაა, რაც ცნობილი გახდა ქართული საზოგადოებისათვის. როგორც ჩანს, ამ საკითხისადმი მართლაც დიდია ჩვენს საზოგადოებაში დაინტერესება. არსებობს შეკითხვებიც, პასუხებიც და ვარაუდებიც, და მათ გაგებას ჩვენ აქ ერთად შევეცდებით.

ნება მომეცით, მოვიშველიო ტერმინი „სამხრეთ ოსეთი“, გთხოვთ, ყოველთვის იგულისხმეთ „ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი“.

წარმოგიდგინო ჩვენს სტუმრებს – ბ-ნი **ვანო ხუხუნაიშვილი**, პარლამენტის რეგიონული პოლიტიკის თვითმმართველობისა და მაღალმთიანი რეგიონების კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე, ბ-ნი **დავით ბერძენიშვილი**, ფრაქცია „დემოკრატიული ფრონტის“ ერთ-ერთი წევრი, და ქ-ნი **მაგდალენა ფრიჩოვა**, კრიზისების საერთაშორისო ჯგუფის კავკასიური პროექტის დირექტორი.

მოდით, სიტყვა, პირველ რიგში, საპარლამენტო უმრავლესობის წარმომადგენელს მივცეთ. შეგახსენებთ დღევანდელი დისკუსიის თემას – „ახალი სამხრეთ ოსეთი – სამშვიდობო გეგმა, სტრატეგია, პერსპექტივა“.

ვანო ხუხუნაიშვილი – მივესალმები შეკრებილ საზოგადოებას. თემა, რომელსაც ჩვენ ვიხილავთ, სამწუხაროდ, დიდი ხანია, მძიმე პრობლემაა ქართული სახელმწიფოსთვის. ვმისობ, რომ ვერ წარმოვადგენ სრულყოფილ მოხსენებას, თუმცა აქ შეკრებილი საზოგადოება, ალბათ, არც ელოდება კონცეპტუალურ გამოსვლას. ჩვენ დღეს ამ თემასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხები უფრო გვანტერესებს. შეკითხვები ამ საკითხის

ირგვლივ, ალბათ, ბევრ თქვენგანს უჩნდება. პარლამენტში შემოსული ინიციატივები კვლავაც საჭიროებს გაგრძელებას. დასაზუსტებელია ბევრი დეტალი, რადგან მათი განხორციელება ბევრ საჭირობოროტო საკითხთან იქნება დაკავშირებული. ერთია ინიციატივები, მათი საკანონმდებლო რეალიზაცია, მაგრამ შემდეგ მათი ცხოვრებაში გატარება გაცილებით მეტ სირთულესთანაა დაკავშირებული.

უკანასკნელი პერიოდის პოლიტიკურმა რეალობამ ცხინვალის რეგიონში, რომელიც, რა თქმა უნდა, პოლიტიკური და სხვა სახის ღონისძიებების შედეგი იყო, ჩვენ მოგვცა საშუალება, ხელი შეგვეწყო გარკვეული პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ძალების ფორმირებისა და გაძლიერებისთვის კონფლიქტის რეგიონში. საქართველოს ხელისუფლებას მიეცა საშუალება და უფლება, ამ რეგიონში სამშვიდობო პროცესის გაღრმავების მიზნით, ქვეყნის საკანონმდებლო ორგანოში შემოეტანა კანონი. სამშვიდობო პროცესის დარეგულირების ერთ-ერთ მთავარ პირობად განხილული იყო ამ ტერიტორიაზე ისეთი ადმინისტრაციული ერთეულის შექმნა, რომელიც არ იგულისხმებდა მის (ამ ტერიტორიის) განსაკუთრებულ ფორმალურებას. საუბარია დროებით ადმინისტრაციულ ერთეულზე, რომლის მთავარი მიზანი სწორედ სამშვიდობო ინიციატივებისთვის ხელის შეწყობაა.

როგორ გვესახება ადმინისტრაციის ფუნქციები? – ჩვენი ამოცანაა, გამოვინახოთ ყველა გზა საიმისოდ, რათა ადმინისტრაციის სახით არსებული მექანიზმის საშუალებით მივაღწიოთ საბოლოო მიზანს – კონფლიქტის მშვიდობიან დარეგულირებას, ამ ტერიტორიაზე არჩევნების ჩატარებას და, რაც მთავარია, ახალი ტერიტორიული ერთეულის სტატუსის განსაზღვრას. გადასაწყვეტია სტატუსის სახე, მისი ფუნქციები და ლეგიტიმაცია.

ამ კანონის მიღებას წინ უძღოდა კანონი რესტიტუციის შესახებ. ახალი კანონი, ახალი ინიციატივა, შეიძლება ითქვას, იმ პოლიტიკის გაგრძელებაა, რომელიც თავის დროზე მის წინამორბედ კანონში აისახა. მისი მიზანი კი, ამ ტერიტორიაზე რესტიტუციის განხორციელებაა. ადმინისტრაციის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანა სწორედ ამ კანონის რეალიზება და რეალურ ცხოვრებაში გატარებაა, რათა შეიქმნას დიალოგისა და ურთიერთკომპრომისული განწყობა და ჩამოყალიბდეს ის მექანიზმები, რომლებიც ჩვენ შემდგომში კომპენსაციის საკითხების იმგვარად დარეგულირების საშუალებას მოგვცემს, რომ არც ერთ მხარეში არ იყოს დაზარალების ან ჰუმანიტარული განცდა, არამედ, პირიქით, თანასწორობისა და ურთიერთპატივისცემის ნიადაგზე განვიხილოთ ყველა საკითხი.

ჩვენი აზრით, ადმინისტრაციას რამდენიმე ძირითადი ფუნქცია ექნება. ესენია – კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების სფეროში მისი მთავარი როლის განსაზღვრა, კერძოდ, კონფლიქტის ზონაში, რეგიონის შემდგომ სტატუსზე ყველა დაინტერესებულ მხარესთან მოლაპარაკების წარმოება და საქართველოს სახელმწიფო ორგანოებთან თანამშრომლობა. აქვე უნდა ითქვას, რომ ეს ადმინისტრაცია ამ ტერიტორიაზე საქართველოს სახელმწიფო ორგანოების ნაწილი და მათი გაგრძელება უნდა იყოს და არა დამოუკიდებელი წარმონაქმნი. მას, გარდა საქართველოს ხელისუფლებისა, ლეგიტიმაციის სხვა წყარო არ გააჩნია. ადმინისტრაციის ფუნქციაა ასევე, კონფლიქტის დარეგულირების თვალსაზრისით საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა, კონფლიქტის სამშვიდობო გეგმების და პროექტების შემუშავება და ამ პროცესში მოსახლეობის ჩაბმა და მათი მონაწილეობის უზრუნველყოფა, კონფლიქტის ზონის ტერიტორიაზე მცხოვრებ მოსახლეობას შორის ურთიერთდობის განმტკიცება, ქართული და ოსური ენების, ტრადიციების და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და განვითარება, სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება, ოსური და სხვა არაქართულენოვანი მოსახლეობის უზრუნველყოფა იმ აუცილებელი განათლებით, რომელიც მათ საშუალებას მისცემს, რეალურად მიიღონ მონაწილეობა ადმინისტრაციის საქმიანობაში და იგრძნონ თავი საქართველოს სრულფასოვან მოქალაქეებად, რათა სურვილის შემთხვევაში, ჰქონდეთ საშუალება, იმსახურონ სახელმწიფო თუ ადგილობრივ ხელისუფლებაში. ამისთვის არის საჭირო სწორედ საგანმანათლებლო პროგრამები. ადმინისტრაციას ასევე დაეკისრება ჰუმანიტარული პროგრამების განხორციელების კოორდინაცია; იმ კანონის რეალიზაცია, რომელიც დაზარალებულთა

ქონებრივ რესტიტუციასა და კომპენსაციას ეხება, და, რაც მთავარია, კონფლიქტის ზონაში იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაბრუნების პროცესის ხელშეწყობა, რაც, თავის მხრივ, კომპაქტურად ჩასახლებულ მოსახლეობასთან ინტენსიური დიალოგის წარმოებას გულისხმობს და იგი ეხება როგორც ქართველ, ისე, ოსი ეროვნების მოქალაქეებს; ასევე, სამშვიდობო მოლაპარაკებებისა და სამშვიდობო პროცესის დაწყების მიზნით სხვა აუცილებელი ღონისძიებების განხორციელება და ხელშეწყობა. ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება, თუ ენისა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის, ასევე განათლებასთან დაკავშირებული გამოცდილება, სხვა რეგიონებშიც გამოგვადგება. როგორც ხედავთ, ჩვენი აზრით, ადმინისტრაციას ცენტრალური ხელისუფლების მიერ, კანონის, ან ხელშეკრულების გზით, უმნიშვნელოვანესი ფუნქციები უნდა გადაეცეს. ვფიქრობთ, იმ ტერიტორიაზე, სადაც არ ჩატარებულა ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნები, ადგილობრივი თვითმმართველობის ექსკლუზიური ან დელეგირებული ყველა ფუნქცია თუ არა, მათი ნაწილი მაინც, შესასრულებლად სწორედ ამ ადმინისტრაციას უნდა გადაეცეს, რაც ასევე ძალიან მნიშვნელოვანი მომენტი იქნება.

ყველაფერი ეს, რა თქმა უნდა, სერიოზულ საბიუჯეტო თანხებთან იქნება დაკავშირებული. საერთოდ, ადმინისტრაციის დაფინანსების საკითხი სერიოზულ განხილვას მოითხოვს და ჩვენს საბიუჯეტო ცხოვრებაში რეალური ცვლილებების გატარების აუცილებლობას ქმნის. ჩვენ უკვე ვთხოვეთ დახმარება საერთაშორისო ორგანიზაციებს, რათა გაგვიზიარონ მსგავს სიტუაციაში მყოფ რეგიონებში მუშაობის გამოცდილება. დიდი მნიშვნელობა მიენიჭება სამოქალაქო სექტორის გაძლიერებას და მისი როლის წარმოჩენასაც. სამოქალაქო სექტორი ადმინისტრაციის პარალელურად ძლიერი ბერკეტი იქნება კონფლიქტის მშვიდობიანად დასარეგულირებლად. საუბარია იმაზეც, რომ სახელმწიფომ ერთდროულად აწარმოოს მოლაპარაკება ბანკებთან და ადმინისტრაციასთან, რათა იქ ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის და მცირე ბიზნესის განვითარებისთვის ხელსაყრელი პირობები შეიქმნას. ჩამოსაყალიბებელია, ერთი მხრივ, ადმინისტრაციის, და მეორე მხრივ, სახელმწიფოს როლიც. ეს არის საკითხები, რომლებიც შეიძლება დარჩეს საკანონმდებლო რეგულირების მიღმა, მაგრამ ვერ დარჩება დიდი პოლიტიკის მიღმა, იმიტომ რომ მათ სამშვიდობო პროცესისთვის გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვთ. ეს არის, რისი თქმაც მსურდა დასაწყისში. ჩემი აზრით, დისკუსია მძაფრი იქნება.

ნოდარ ნათაძე – ერთ ცნობას მოგაწვდით – 1992 წელს სკრუპულოზურად დავთვალეთ ცხინვალის ზონიდან, და საერთოდ, საქართველოდან გასული ოსების რაოდენობა და დადგინდა, რომ საქართველო დაახლოებით 19 ათასმა ოსმა დატოვა. ოფიციალურ დოკუმენტებში კი სულ სხვა ციფრი იწერებოდა – 40 ათასი, 60 ათასი, 120 ათასი კი. ეს ცალსახად მიუთითებს ლტოლვილთა დაბრუნების ნილაბქვემ ახალი ოსური მოსახლეობის შემოყვანის მცდელობაზე. ეს ფაქტი არ უნდა დავივიწყოთ.

დავით ბერძენიშვილი – ცოტა ძველ პერიოდსაც შევეხები. საბჭოთა კავშირის არსებობის ბოლო წლებში, ანუ „პერესტროიკის“ მეორე ნახევარში, საბჭოთა კავშირის რეალურად რღვევის პროცესში, ნათლად გამოიკვეთა მაშინდელი ცენტრალური ხელისუფლების, კრემლის მცდელობა, ურჩ რესპუბლიკებსა და ურჩ ხელისუფლებასაც, მათ შორის, რუსეთის ხელისუფლებაშიც, პირველი ხელისუფლობისთვის გორბაჩოვისა და ელცინის კონკურენციის პერიოდში, გამოეყენებინა ავტონომიების ზეწოლა. საბჭოთა ცენტრალური ხელისუფლება ავტონომიებს სათავისოდ იყენებდა. ელცინმა ფორმულაც კი შექმნა – „აიღეთ იმდენი სუვერენიტეტი, რამდენსაც მოერევით“. განსაკუთრებით მძიმე იყო ზეწოლა სეპარატისტულად მიჩნეულ, მოკავშირე რესპუბლიკებზე, და საქართველო, ამ თვალსაზრისით, ყველაზე დიდი წინხის ქვეშ მოექცა, რადგან ორი ავტონომია თბილისზე ზეწოლისთვის კარგი საშუალება იყო. მესამე ავტონომიის გამოყენების მცდელობაც ჰქონდათ, თუმცა იქ ეს შეუძლებელი აღმოჩნდა. ისიც გავიხსენოთ, რომ განსხვავებული იყო ყოფილი

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ოსური მოძრაობისა და აფხაზური მოძრაობის და ქართული ნაციონალური მოძრაობის ორიენტირებიც. იყო პერიოდიც, 1991 წლის გაზაფხულზე, როცა საქართველოს ხელისუფლება, დამოუკიდებლობის გამოცხადებული საქართველოს ხელისუფლება, მცირე დროის განმავლობაში, პრაქტიკულად, პარტნიორობას უწევდა ელცინის ხელისუფლებას. იმ პერიოდში ჩამოვიდა სწორედ ელცინი ყაზბეგში, და დოკუმენტი, რომელსაც მაშინ ხელი მოეწერა, პირდაპირ აფიქსირებს ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქს. რუსეთის ფედერაციის მზარდი ხელისუფლება ცდილობდა პარტნიორად ჰყოლოდა საქართველოს ხელისუფლება. არც ის დავივიწყოთ, რომ 1991 წლის გაზაფხულზე იყო სტატუს-ქვოს დაბრუნების მცდელობაც, და ესეც რუსების შემოთავაზება იყო. რამდენად მყარი იქნებოდა იგი, ეს სხვა საკითხია, მაგრამ ფაქტია, რომ იყო მისი აღდგენის და მასზე როგორც თბილისის, ისე ცხინვალის დათანხმების მცდელობა.

იმ პერიოდში, მოგეხსენებათ, სუვერენიტეტების აღლუმი მიმდინარეობდა. ყველა ავტონომიამ, მიუხედავად იმისა, საბჭოთა კავშირის ავტონომიურ ოლქად იწოდებოდა თუ ავტონომიურ რესპუბლიკად, რესპუბლიკა დაირქვა. ეს მოხდა რუსეთშიც, ჩრდილო კავკასიასა და ვოლგისპირეთშიც. ასეთივე მცდელობები იყო საქართველოშიც. მართალია, დღევანდელი თემის საგანი არ არის, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ამ თვალსაზრისით, აფხაზური მოძრაობა დიდ სიფრთხილეს იჩენდა, არც 1989, არც 1990 და 1991 წელშიც კი, აფხაზეთის უზენაეს საბჭოს არ შემოულია ტერმინი „აფხაზეთის რესპუბლიკა“. მიუხედავად რთული ვითარებისა, აფხაზური მხრიდან მაინც კეთდებოდა აქცენტი საქართველოს ცენტრალურ ხელისუფლებასთან მორიგებასა და მოლაპარაკებაზე. რაოდენ მტკივნეულიც არ უნდა იყოს ამის გახსენება, ამ დარბაზში საქართველოს უზენაესი საბჭოს რამდენიმე წევრი ვიმყოფებით და ყველას კარგად გვახსოვს, რომ საქართველოს უზენაესი საბჭოს მიერ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, მას შემდეგ, რაც სამხრეთ ოსეთის საოლქო საბჭომ სტატუსის შეცვლის და სამხრეთ ოსეთის, ჯერ დემოკრატიული რესპუბლიკის, შემდეგ კი რესპუბლიკის სტატუსი მიიღო, საქართველოს უმაღლეს საბჭოში შემოსულ თბილისში დისლოცირებული მე-8 პოლკის ხელმძღვანელს, საბჭოთა ოფიცერს, პოლკოვნიკს, საპარლამენტო უმრავლესობა ფეხზე წამოუდგა. ეს საქართველოს ხელისუფლების მხრიდან, საკუთარი ინტერესების გასატარებლად, რუსეთის სამხედრო ძალების გამოყენების პირველი შემთხვევა იყო. შემდეგ იქ ქართული მილიციაც შევიდა, მაგრამ საგანგებო მდგომარეობას მე-8 პოლკიც უზრუნველყოფდა და ეს საქართველოს ხელისუფლების მიერ დაშვებული პირველი სერიოზული შეცდომა იყო. ისიც კარგად მახსოვს, საქართველოს მოქალაქეებისათვის 1991 წლის დამდეგი ახალი წლის მილოცვისას, საქართველოს მაშინდელმა ხელმძღვანელმა, უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ, ზვიად გამსახურდიამ როგორ აღნიშნა საგანგებოდ, რომ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის გაუქმებას, მიუხედავად ზოგიერთების მიერ გამოთქმული შიშისა, ამ ფაქტს მოსკოვთან ურთიერთობის გამწვავება არ მოჰყოლოდა, და ამის გამო სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის გაუქმებას არასწორად მიიჩნევდნენ, როგორ არ მოჰყვა კრელმთან, გორბაჩოვის ხელისუფლებასთან ურთიერთობის დაძაბვა. თუმცა ურთიერთობა იანვრის პირველივე დღეებში დაიძაბა. ალბათ განსოვთ გორბაჩოვის მაშინდელი გამოსვლა და ამ პროცესების დაწყება. ყოველივე ამას იმიტომ ვიხსენებ, რომ საქართველოს მომდევნო ხელისუფლებამ, შევარდნაძის ხელისუფლებამ, 1992 წლის ზაფხულში, უკვე არა ასეთ ფრაგმენტულ, იქ მე-8 პოლკის შეყვანის და საბჭოთა ოფიცრისადმი კეთილგანწყობის დონეზე, არამედ სისტემურ დონეზე მიიღო გადაწყვეტილება და იგი დღესაც ძალაშია. ცხინვალის რეგიონში რუსის ჯარი საქართველოს ხელისუფლებამ შეიყვანა.

მთელი ამ ხნის განმავლობაში, ჩემი აზრით, საქართველოს ხელისუფლებებმა ცხინვალში პროცესების მოსაწესრიგებლად და კონფლიქტის შესამცირებლად ქმედითი ნაბიჯები ვერ გადადგა. ეს ვერც ახალმა ხელისუფლებამ მოახერხა. 2004 წლის ზაფხულის ამბებს, ჩვენ, მაშინაც და ახლაც, გაუწონასწორებელ ქმედებებზე და ოსური პრობლემის

ჰუმანიტარული შტურმით გადაჭრის ერთგვარ ყალბ ილუზიაზე დამყარებულ მცდელობად ვაფასებთ. აჭარის ამბების მიხედვით მოქმედება სამხრეთ ოსეთთან მიმართებაში გაუაზრებელი ნაბიჯი იყო.

დღევანდელი ვითარების ფონზე, საპარლამენტო უმრავლესობის, და მანამდე, პრეზიდენტის ინიციატივას, ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე დროებითი ადმინისტრაციული ერთეულის შექმნის შესახებ, საპარლამენტო ოპოზიციამ მხარი დაუჭირა. მათ შორის, ჩვენც, „რესპუბლიკურმა პარტიამ“ და „კონსერვატიულმა პარტიამ“, რომლებიც ერთ ფრაქციაში, „დემოკრატიულ ფრონტში“ ვართ გაერთიანებულნი, ისე, როგორც „მრეწველებმა“ და „ახალმა მემარჯვენეებმა“, საჭიროდ ჩავთვალეთ, საქართველოს ხელისუფლება არ ყოფილიყო ამ სარისკო ნაბიჯის გადამდგმელი ერთადერთი პოლიტიკური ძალა. ჯერჯერობით მისი სახელი დაზუსტებული არ არის. პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონში ეს ადმინისტრაციული ერთეული „ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქად“ მოიხსენიება. ასეთია დღევანდელი ვითარება. რა გამოვა აქედან, რა პერსპექტივები იკვეთება?

ჩემი აზრით, თბილისის მოკავშირე ფლანგზე სანაკოვეის და სხვა ფიგურების ჩართვის პროცესი უფრო ადრე რომ დაწყებულიყო, უფრო ადრე რომ გადადგმულიყო გააზრებული ნაბიჯები, შესაძლოა ახლა გაცილებით უკეთესი მდგომარეობა გვქონოდა. რამდენიმე თვის წინ არსებული ვითარებით, არსებობდა მხოლოდ მოსკოვზე ორიენტირებული ოსური ხელისუფლება, რომელიც უარს აცხადებდა საქართველოში ყოფნაზე და რუსეთში ყოფნის სურვილს გამოთქვამდა. იქ არ არის დამოუკიდებლობის იდეა და ესეც განასხვავებს მათ აფხაზებისგან. ჩრდილოეთ ოსეთის რუსეთის ფედერაციაში არსებობის პირობებში სახრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობას სერიოზულად არავინ აღიქვამს. ისინი აცხადებენ კიდევ, რომ საქართველოსგან დამოუკიდებლობა რუსეთთან შესაერთებლად უნდათ. ამდენი შეცდომის ფონზე, იქნება ეს 2004 წელი თუ ქართულ-ოსური მოსახლეობის მიერ სანაკოვეის პრეზიდენტად არჩევა, აღსანიშნავია, რომ მას ქართველებმაც მისცეს ხმა, და ეს იმაზე მიანიშნებს, რომ მათთვის ცხადი იყო, ისინი რეალურად სამხრეთ ოსეთის პრეზიდენტს კი არ ირჩევდნენ, არამედ იქმნებოდა ახალი ვითარება, რომელსაც გარდა რუსეთში შესვლის მოსურნე ოსებისა, ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე საქართველოს შემადგენლობაში შესვლის მოსურნე ოსებისა, და ბუნებრივია, ქართველების ყოფნაც, უნდა ეჩვენებინა. საგულისხმოა ისიც, რომ ოსური პროტოპოლიტიკური ელიტის, გნებათ, კლანური ვუწოდოთ, გავლენიანი წრეების ერთი ნაწილი, მათ შორის, მათი ყოფილი პრემიერ-მინისტრი, ყოფილი შინაგან საქმეთა მინისტრი, რომლებიც საქართველოს სახელმწიფოს არა მარტო 90-იან წლებში, არამედ 2004 წელსაც ებრძოდნენ, დღეს ჩართულია იმ პროცესში, რომელსაც იქ ქართული ხელისუფლების იურისდიქციის აღდგენა უნდა მოჰყვეს. მაგრამ მიუხედავად ამ ყველაფრისა, ადმინისტრაციული ერთეულის შექმნამდე, რაიმე სტატუსის მინიჭებამდე, სანაკოვეთან ლაპარაკი საჭიროდ არ მიგვაჩნია, იმიტომ რომ ჩვენ არც ვიცით, ოფიციალურად ვის ველაპარაკებით. სანაკოვეის პარტიაც კი არ არის რეგისტრირებული. იგი ჯერჯერობით არაფორმალური ფიგურაა და მასთან რაიმე ტიპის კონტაქტისგან თავს ვიკავებთ. მხოლოდ დროებითი ადმინისტრაციული ერთეულის შექმნის შემდეგ ჩამოყალიბდება მისი ადმინისტრაცია. ხელისუფლების წყარო კი დროებით ადმინისტრაციულ ერთეულში მხოლოდ საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლებაა. სხვა მექანიზმი, ადმინისტრაციული ერთეულის შესაქმნელად და მისი ადმინისტრაციის ჩამოსაყალიბებლად, იქ არ არსებობს. ეს არის პრეზიდენტის ხელმოწერილი დოკუმენტის შედეგად შესაქმნელი ადმინისტრაცია, სხვა მექანიზმი, ვიმეორებ, არ არსებობს. ჯობია ამ გზით წავიდეთ და გავზარდოთ არა მარტო ქართული, არამედ ოსური მოსახლეობის მხარდაჭერა საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების მიერ კონტროლირებად და მის მიერვე შექმნილ ადმინისტრაციაზე, ვიდრე დავრჩეთ იმ მდგომარეობაში, რომელშიც ვიყავით ამდენი ხნის განმავლობაში.

ერთი საკითხი, რაშიც არ ვეთანხმებით ხელისუფლებას. საქართველოს პარლამენტს მიღებული აქვს როგორც აფხაზეთიდან, ისე ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური

ოლქიდან სამშვიდობოდ წოდებული ძალების გაყვანის დადგენილება, თუმცა ჩვენი აღმასრულებელი ხელისუფლება, პრაქტიკულად, არ ზრუნავს სამშვიდობო ძალების გაყვანაზე. სანაკოვეის პროექტს პერსპექტიულად მხოლოდ იმ შემთხვევაში მივიჩნევ, თუკი ის სისტემური მიდგომების შემადგენელი ნაწილი იქნება და რუსის ჯარისგან საქართველოს გათავისუფლების მიმართულებით სერიოზული ნაბიჯები გადაიდგმება. ანუ, ერთი მხრივ, ვდგამთ სამშვიდობო ნაბიჯებს ოსური სახელისუფლებო ძალების, ქართულ ძალებთან, ქართულ სახელმწიფოსთან ერთად გასაძლიერებლად და მეორე მხრივ, არ იდგმება რეალური ნაბიჯები იქიდან რუსის ჯარის გასაყვანად. ჩემი აზრით, ასეთია დღევანდელი ვითარება. მზად ვარ დისკუსიისთვის.

დავით პაიჭაძე – ჩვენ, ერთი მხრივ, მოვისმინეთ ქართულ-ოსური ურთიერთობების რეტროსპექტული, კრიტიკული ანალიზი, მეორე მხრივ, პერსპექტივის რამდენიმე კონტურიც გამოიკვეთა. ბატონმა ვანომ ის სავალდებულო ამოცანები გაგვაცნო, რომლებსაც კანონი განსაზღვრავს, და ვფიქრობ, ქ-ნ მაგდალენა ფრიჩოვას მოხსენების შემდეგ ამ ამოცანების განხორციელების გზებზე და შესაბამისად, შესაძლო შედეგებზეც ვისაუბრებთ.

მაგდალენა ფრიჩოვა – მინდა გაგაცნოთ ის შეკითხვები, რომლებიც საერთაშორისო საზოგადოებას ქართულ-ოსური კონფლიქტის განვითარების პროცესისთვის თვალყურის დევნებისას უჩნდება. სურათი ასეთია – ქართულ მხარეს აუცილებელ პირობად მიაჩნია სტატუს-ქვოს შეცვლა, როგორც კონფლიქტის ზონის სიტუაციაში, ასევე მოლაპარაკებათა პროცესსა და სამშვიდობო ძალების საკითხში. ქართველების მხრიდან შესაბამისი ნაბიჯებიც იდგმება სტატუს-ქვოს შესაცვლელად. გასათვალისწინებელია, რომ რუსეთის როლი ზონაში, ცხინვალთან მიმართებაში, ძალიან ანელებს მოლაპარაკებათა პროცესის შესაძლებლობას და ნეგატიურად მოქმედებს სიტუაციაზე, რადგან რუსეთის მხარის მიერ ცხინვალის მხარდაჭერა ბიუჯეტის თუ სამხედრო კუთხით, რეალურად აძლევს ოსებს შესაძლებლობას არ შევიდნენ პირდაპირ დიალოგში ქართულ მხარესთან და მზერა კვლავაც ჩრდილოეთისკენ ჰქონდეთ მიმართული.

ვფიქრობ, ქართულმა მხარემ საერთაშორისო საზოგადოების დარწმუნება ამ საკითხის სერიოზულობაში უკვე მოახერხა. შესაბამისად, საერთაშორისო საზოგადოებაში, როგორც ამერიკაში, ისე, ევროპაში, ქართულ მხარეს ბევრი თანაუგრძობს და მხარდაჭერას უცხადებს. აქვე მინდა მოგახსენოთ, რომ მეჩვენება, რომ ზოგჯერ ქართული ხელისუფლება ჩრდილოეთის მიერ მხარდაჭერილ ცხინვალთან ურთიერთობაში, ტაქტიკურ და სტრატეგიულ ქმედებებში, შეზღუდულად გრძნობს თავს.

ჩვენ მივესალმებით კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარების ყველა მცდელობას და მათ სამართლებრივ წინაპირობებს, ასევე კონფლიქტის ზონის ეკონომიკური რეაბილიტაციისკენ მიმართულ ნაბიჯებს.

წინ მინდა წამოვიწყო რამდენიმე პრობლემური საკითხი. ჩემი აზრით, ეს სტრატეგია შეიცავს რისკებს და ღირს მათი სერიოზული განხილვა.

ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული პრობლემა ეთნიკურ ჯგუფებს შორის ნამდვილი ნდობის გაჩენაა. სწორედ ამ საკითხთან დაკავშირებით მიჩნდება მთავარი შეკითხვა – ადმინისტრაციული ერთეულის შესახებ კანონის ფონზე, რამდენად ექნება სანაკოვეს კონფლიქტის ზონაში მცხოვრები ეთნიკური ოსების ნდობის მოპოვების შესაძლებლობა. ხომ არ არის კიდევ უფრო გაუცხოების საფრთხე.

არის კიდევ ერთი საკითხი – ცხინვალის დე ფაქტო ხელისუფლება რუსეთზეა ორიენტირებული, მაგრამ ამ განწყობილებას ბოლომდე არ იზიარებს მოსახლეობა. მოსახლეობაშიც არსებობს უთანხმოება, ყველა არ უჭერს მხარს კოკოითის ხელისუფლებას. ეს აბსოლუტურად მართალია, კოკოითს ყველა არ უჭერს მხარს, მაგრამ არც ის უნდა დავივიწყოთ, რომ ისინი, ვინც მას აკრიტიკებენ, ჯერჯერობით მზად არ არიან საქართველოს შემადგენლობაში შემოსასვლელად. ჩემი აზრით, ქართული მხარის მიერ აგებულ ლოგიკაში

ეს ყველაზე სუსტი წერტილია. ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება ამ ადამიანების ნდობის მოპოვება.

ცხინვალის სამოქალაქო სექტორის ზოგიერთი წარმომადგენელი აღიარებს, რომ მათ, ოსებმა, ვერ შეძლეს ალტერნატივის გამოძებნა, და ქართულ მხარეს ამის მათ ნაცვლად გაკეთების საშუალება მისცეს. მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ადამიანები, რომლებიც აკრიტიკებენ კოკოითს, სანაკოევს უჭერენ მხარს. თავად სანაკოევის ადმინისტრაციის განცხადებით, მათი გავლენის სფერო მხოლოდ კონფლიქტის ზონის ქართველების მიერ კონტროლირებად სოფლებზე ვრცელდება. ჩემი აზრით, სანაკოევის მთავარი საყრდენი კონფლიქტის ზონის ქართული მოსახლეობაა. აქ ჩნდება შეკითხვა – როგორ უნდა ვიმოქმედოთ ამის შემდეგ.

რუსული მხარის მიერ სანაკოევის წინააღმდეგ მკაცრი განცხადებები კეთდებოდა. რუსეთის ელჩმა ეუთოში განაცხადა კიდევ, რომ რუსეთს სანაკოევი თბილისის ერზაც-პარტნიორად მიაჩნია და მასთან ქართული მხარის დიალოგს იგი მისსავე თავთან საუბრად აფასებს. ამ შეფასებას ქართული მხარიდანაც შესაბამისი პასუხი მოჰყვება – ქართული მხარის განცხადებით, კოკოითი მოსკოვის ერზაც-პარტნიორია. თბილისმა გვერდზე უნდა გადადოს კონფლიქტის რუსულ-ქართული ასპექტი, როგორც ქართულ-აფხაზურ, ისე ქართულ-ოსურ კონფლიქტში, ნამდვილი ნდობა უშუალოდ ეთნიკურ ოსებთან და აფხაზებთან უნდა დამყარდეს, დიალოგიც მათთან უნდა შედგეს.

ხშირად მომისმენია ქართული მხარის მიერ ამ დიალოგების და მოლაპარაკებების კრიტიკა და მათ მიმართ ნიჰილისტური დამოკიდებულება, თითქოს ეს შეხვედრები არაფრის მომტანი იყოს და ეჭვიც, აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში სამოქალაქო სექტორის გაძლიერებით ხომ არ აძლიერებენ სეპარატისტულ შესაძლებლობებს. მაგრამ, ვფიქრობ, ორივე მხარე მხოლოდ ამ გზით თუ შეძლებს სასურველ შედეგებამდე მისვლას.

ჩნდება კიდევ ერთი შეკითხვა – თბილისი ამ კონფლიქტს პოლიტიკურ კონფლიქტად აღიქვამს, ოსები, პირიქით, განსაკუთრებით 2004 წლის შემდეგ, მიიჩნევენ, რომ არსებობს კონფლიქტის ეთნიკური ასპექტი. აზრი ერთად ცხოვრების მიუღებლობაზე განსაკუთრებით ახალგაზრდობაშია გავრცელებული. ქართული მხარე ამას მათი სამხედრო პირობებში ცხოვრებით, მილიტარიზებული გარემოთი და არასწორი პროპაგანდით ხსნის, რაც თავისთავად, სიმართლეა, მაგრამ ეს არის რეალობა და ახალგაზრდები, რომლებსაც უშუალო კონტაქტი არ ჰქონიათ ქართველებთან, უცებ ვერ შეიცვლიან საკუთარ დამოკიდებულებას.

მოდით, ეკონომიკურ პროგრამებზეც ვისაუბროთ. არსებობს რიგი ეკონომიკური პროგრამებისა – ერთი, 10 მილიონი ევროს ფარგლებში, რომელსაც საერთაშორისო საზოგადოების ფონდებთან ერთად ეუთო ახორციელებს. ამ პროგრამის საშუალებით უნდა განვითარდეს კონფლიქტის ზონის ქართული და ოსური სოფლები. მნიშვნელოვანია, რომ საშუალების შესასრულებლად აქ ერთობლივი ჯგუფების შექმნაზეა საუბარი. ჩემი აზრით, ეს ძალიან სასარგებლო პროგრამაა. მაგრამ, გარდა ამისა, ბუნებრივია, არსებობს რუსეთის მხრიდან ცხინვალის ეკონომიკური მხარდაჭერაც. ქართული მხარის კონტროლირებად სოფლებში სანაკოევის გაძლიერების შემდეგ გაჩნდა ძლიერი მხარდაჭერა 7 მილიონი ლარის ფარგლებში, რომელიც, რა თქმა უნდა, არა სანაკოევის მიერ, არამედ ადმინისტრაციის მიერ განხორციელდება, და ეს პროგრამაც კონფლიქტის ზონის სოფლების განვითარებას ისახავს მიზნად. ძალიან მნიშვნელოვანია კონფლიქტის ზონის განვითარება და დაზარალებული მოსახლეობის დახმარება, მაგრამ სასურველი იქნებოდა, რომ ეკონომიკური განვითარების პროგრამებს ნდობის აღდგენაზეც ემუშავა, რათა არ წარმოიშვას სხვადასხვა ეკონომიკური პროგრამების კონკურენცია.

მოლაპარაკებების ფორმატის შეცვლამდე, სასურველია, არსებული ფორმატი კონფლიქტის ზონაში სიტუაციის დარეგულირებისაკენ მიმართული პრაქტიკული ნაბიჯებისათვის, ბოლომდე იქნას გამოყენებული. დანარჩენი მხარეების დარწმუნება ფორმატის შეცვლის საჭიროებაში აუცილებელია, თუმცა ძალიან რთული და ხანგრძლივი პროცესი იქნება.

რაც შეეხება ავტონომიის სტატუსს, ქართული მხარის მოსაზრება ავტონომიური ერთეულის შესახებ, სამართლებრივი კუთხით უდიდეს ნაბიჯად უნდა ჩაითვალოს. ძალიან აქტუალურია ფართო ავტონომიის კონცეპტიც.

და ბოლოს, ეროვნულ უმცირესობებთან მიმართებაში საქართველოში არსებული სიტუაცია აფხაზეთისა და ოსებისთვის რთული აღსაქმელია. ისინი ვერ ხედავენ, თუ რა დადებითი შედეგები შეიძლება ჰქონდეს საქართველოს შემადგენლობაში ყოფნას.

დავით პაიჭაძე – ქ-ნ მაგდალენა ფრიხოვას საუბრიდან ბევრი მნიშვნელოვანი საკითხი იკვეთება. ჩემთვის სიახლე იყო ცხინვალის რეგიონის ოსურ საზოგადოებაში ახალი სემინტის მონიშვნა. საუბარია მათზე, ვინც კოკოითით უკმაყოფილოა, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ვინმეს ემხრობა. და მეორე – არსებულ ფორმატში ქ-ნ მაგდალენას შესაძლებლად ესახება უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის წახალისება. მე მიჩნდება ასეთი შეკითხვა – თქვენი დაკვირვებით, საქართველოს ხელისუფლება ცდილობს ამ ფორმატის გამოყენებას, თუ პირიქით, ცდილობს მის საბოლოოდ დისკრედიტაციას საიმისოდ, რომ იგი შეიცვალოს?

გურამ გოგბაიძე – მე გახლავართ იმ ომის მონაწილე, რომელსაც დღევანდელი ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, ისევე როგორც სერგო ორჯონიკიძის მემკვიდრე შევარდნაძემ და მის კალთის ქვეშ გამოზრდილებმა, ეთნიკური კონფლიქტი უწოდეს. სინამდვილეში ეს არ არის ეთნიკური კონფლიქტი, ეს არ არის ქართულ-ოსური, ეს რუსეთ-საქართველოს შორის, ჯერ კიდევ 1921 წელს დაწყებული ომია. რუსეთი საქართველოსთან დღემდე საომარ მდგომარეობაში იმყოფება. ხანგამოშვებით, ჯერ 1924, 1937, შემდეგ 90-იან წლებში, რუსეთი აახლებს ხოლმე საბრძოლო მოქმედებებს. დღეს საქართველოს წინააღმდეგ საბრძოლო მოქმედებები აფხაზეთსა და რუსეთის მიერ „სამხრეთ ოსეთად“ წოდებულ საქართველოს ტერიტორიის ნაწილებში მიმდინარეობს. ჩემთვის მნიშვნელოვანია არ აქვს, იარაღით ხელში, რუსეთის მხარეზე, ამ ტერიტორიაზე ქართველი იბრძოდეს, ეთნიკური აფხაზი თუ ეთნიკური ოსი. ეს არის საქართველოს წინააღმდეგ რუსეთის დროშის ქვეშ მებრძოლი ხალხი. კონფლიქტის მეორე მხარე რუსეთია. პოლიტიკური ვექტორი, რომელზეც ახლა ჩვენ ბევრს ვსაუბრობთ, არასწორია, მას ჩიხისკენ მივყავართ და ეს ჩიხური მდგომარეობა ელუარდ შევარდნაძემ შექმნა. სამწუხაროდ მას დღევანდელი ხელისუფლებაც აგრძელებს. აფხაზეთში ჩემს მხარეზე იბრძოდნენ ოსებიც, სომხებიც, აფხაზებიც და რუსებიც, ამიტომ ამ კონფლიქტს ეთნიკური არ უნდა ვუწოდოთ. ეს საქართველოს სახელმწიფოებრიობის წინააღმდეგ ცილისწამებაა. ძალიან გთხოვთ, საქართველოს ნუ დაყოფთ ეთნიკურ ჯგუფებად, ოსებად, ქართველებად, არაქართველებად და ეთნიკურ უმცირესობებად, ეს დაუშვებელია. ოსებს ოსურ ენაზე თუ უნდათ სწავლა, ხელს არავინ უშლით. ქართველებს რუსეთში ავტონომია არ აქვთ, მაგრამ იქ არსებობს ქართული სკოლა. მათაც გახსნან ოსური სკოლა. ჩვენ აქ ახლა წვრილმანებზე ვსაუბრობთ. საკითხის ასე დაყენებით, მე, როგორც აფხაზეთის ომის მონაწილეს, შეურაცხყოფას მაყენებთ.

ნოდარ ნათაძე – პირველ რიგში, მინდა მოგახსენოთ, რომ ქართულ-ოსური კონფლიქტის რეგულირების პოზიტიური მხარე, დიდი ხანია, ცნობილია და დამუშავებულია. ის შემდეგში მდგომარეობს – საქართველოში მცხოვრებ 160 ათას ოსი ეროვნების მოქალაქეს და არა მხოლოდ იმ 50 ათასს, რომელიც ცხინვალის რეგიონში ცხოვრობს, ისევე როგორც სხვა არაქართულ მოსახლეობას, აქვს ფუნქციური ავტონომიის ქონის უფლება. ფუნქციურ ავტონომიაში პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ავტონომია იგულისხმება. აქედან გამომდინარე, საქართველოში მცხოვრებ ყველა ოსს, სურვილის შემთხვევაში, შეუძლია მონაწილეობის მიღება იდეურ ორგანიზაციაში, ან შეიძლება ითქვას, აქვს საშუალება დაიმკვიდროს თავი საქართველოში და ჩაერთოს ეკონომიკური თუ ნაციონალური თვითღამტკიცების პროცესში. აქ შესაძლებლობები ამოუწურავია. ასეთი ორგანიზაციის დადებითი მხარე მის ფუნქციურობაში და არა ტერიტორიულობაში

მდგომარეობს. მისი არსი იმაშიც გამოიხატება, რომ ის არა მარტო კომპაქტურად ჩასახლებულ ოსურ მოსახლეობაზე ვრცელდება, არამედ გაფანტულად დასახლებულ მოსახლეობაზეც. მათ შეუძლიათ დააარსონ უნივერსიტეტიც, ტელევიზიაც, აკადემიებიც. სახელმწიფო დონეზე სპეციფიური ოსური ინტერესების გატარება შესაძლებელი ხდება. ეს ყველაფერი ცნობილია, გამოქვეყნდა კიდევ, თუმცა აქამდე რატომღაც არ გამხდარა მსჯელობის საგანი. ამისი მიზეზი კი ის არის, რომ პოლიტიკა, რომელსაც დღეს საქართველოს ხელისუფლება კონფლიქტთან მიმართებაში ატარებს, რუსეთის დაკვეთაა. ეს უნდა ვიცოდეთ. ჩემი სიტყვები „ქართული საქართველოს“ პოზიციას გამოხატავს, ის კი, რაც ტარდება, „რუსული საქართველოს“ პოზიციაა.

იურიდიულ დონეზე საქართველოში ე.წ. ოსურ სეპარატიზმს საფუძველი არ აქვს. ტერმინი „სამხრეთ ოსეთი“ 1922 წელს გაჩნდა. 1921 წელს საქართველო მეორედ იქნა ანექსირებული, მომდევნო წლის აპრილშივე, იგი დააარსეს. თუმცა გადაწყვეტილება ამის შესახებ მანამდე, 1920 წელს, საქართველოს დამოუკიდებლობის პერიოდში გაჩნდა. და ვის მიერ იქნა მიღებული ეს გადაწყვეტილება? ბოლშევიკების კავკასიური კომიტეტის მიერ რუსეთში. იურიდიულად მას ძალა არა აქვს. შემდეგ ის მექანიკურად გაიმეორა საქართველოს ცენტრალურმა კომიტეტმა. მოგვიანებით, საქართველოს პარლამენტი, ე.წ. უმაღლესი საბჭო, რომლის რამდენიმე წევრი ახლა ამ დარბაზში იმყოფება, და მინდა აღვნიშნო, რომ ეს 1921 წლის შემდეგ საკანონმდებლო ხელისუფლების პირველი წარმომადგენლობითი ორგანო იყო, მოვალე იყო გაეუქმებინა ეს უკანონო. ის ასეც მოიქცა. ეს მისი მოვალეობა იყო, და ეს გადაწყვეტილება ძალაში რჩება. დღეისთვის იურიდიულად „სამხრეთ ოსეთი“ არ არსებობს. ეს არის ადგილი, სადაც ქართველებთან ერთად ცხოვრობენ ოსებიც. რაღაც ხნის შემდეგ, 1991 წლის 3 მარტს, როდესაც საქართველო ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის წევრად ითვლებოდა, გორბაჩოვმა გამოსცა ბრძანება, რომლითაც სურდა ბათილად ეცნო საქართველოს უმაღლესი საბჭოს დადგენილება უკანონო წარმონაქმნის გაუქმების შესახებ. თუმცა გორბაჩოვის ამ ბრძანებას უკვე აღარ ჰქონია იურიდიული ძალა, რადგან მანამდე, 1990 წლის 29 ივნისს, საქართველოს უმაღლესმა საბჭომ მიიღო კანონი, რომელშიც ნათქვამია, რომ საკავშირო ხელისუფლების ყველა დადგენილება, რომელიც საქართველოს შიდა მოწყობის რაიმე ფორმით შეცვლისკენ იქნებოდა მიმართული, ანუღირებულად ჩაითვლებოდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ გორბაჩოვს ასეთი დადგენილების მიღების უფლება უკვე აღარ ჰქონდა. ასე რომ, ვიმეორებ, ეს საკითხი იურიდიულად არ დგას. დღეისთვის, არც საერთაშორისო სამართლებრივ მოძრაობაში, არც საერთაშორისო სამართლებრივ პრაქტიკასა თუ იურიდიულ აზროვნებაში, არ არსებობს ნორმა, რომელიც საქართველოს ხელისუფლებას მის ტერიტორიაზე მცხოვრები ოსი მოსახლეობისათვის ტერიტორიული ავტონომიის შექმნას დაავალდებულებდა. ასე რომ, ეს საკითხი ახლა მხოლოდ იმაში მდგომარეობს, როგორ დავაკმაყოფილოთ საქართველოს ოსური მოსახლეობის მცდელობა, 160 ათასი ადამიანის უმაღლესი სპეციფიურად ნაციონალური მცდელობა ისე, რომ ეს არ იყოს საშიში საქართველოს სახელმწიფოებრიობისათვის. მინდა გავიმეორო, ფუნქციური ავტონომია, საქართველოში მცხოვრებ ოსებს განვითარების, თვითრეალიზებისა და თვითგანმტკიცების გარანტიას აძლევს, ყველა პარამეტრით, ისე, რომ მათ არ დაკარგონ და შეინარჩუნონ საკუთარი სახე. რა არის ჩვენთვის მიუღებელი – ნამდვილი ქართველებისთვის, არ ვგულისხმობ პრორუსულ ხელისუფლებას – ჩვენთვის ერთადერთი რამ არის მიუღებელი, სახელწოდება „სამხრეთ ოსეთი“. იმიტომ რომ საქართველოს ამ ნაწილისთვის „სამხრეთ ოსეთის“ წოდება მსოფლიოს წინაშე ორი ოსეთის გაერთიანების ამოცანას აყენებს. ეს ჩვენი სახელმწიფოსთვის შენელებული მოქმედების ნაღმის ტოლფასია, და იგი არ უნდა დაუშვათ. პარლამენტმა ეს სახელწოდება არ უნდა მიიღოს.

უცნობი ქალბატონი – პირველ მომხსენებელთან მაქვს შეკითხვა – თქვენ გადაადგილებულ პირებთან, დევნილებთან, დასახლების საკითხში, ინტენსიური დიალოგის

გამართვაზე ისაუბრეთ. რა იგულისხმება ინტენსიურ დიალოგში, ეს დაბრუნებას ეხება თუ სხვა ადგილებში ჩასახლებას. თუ შეიძლება ამ თემაზე უფრო ვრცლად რომ გვესაუბროთ.

ვანო ხუხუნაიშვილი – ვფიქრობ, დიალოგი გაიმართება ყველა იმ საკითხზე, რასაც ჩემს მოხსენებაში შევეხე. ამ პროექტის წარმატების ერთ-ერთი მთავარი საფუძველი სწორედ დიალოგი უნდა გახდეს, ყველასთან, და ყველა საკითხში. და აქვე კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, დაუშვებელია ამ საკანონმდებლო ინიციატივის რესტიტუციის კანონისგან დამოუკიდებლად განხილვა.

დავით პაიჭაძე – რესტიტუციის კანონი ბოლომდე, სამივე მოსმენით არის მიღებული?

ვანო ხუხუნაიშვილი – დიახ, მიღებულია და ამ კანონში ჩამოყალიბებული საკითხები იმ ადმინისტრაციის უმთავრესი საზრუნავი იქნება, რომლის შექმნასაც ჩვენ ვაპირებთ. ამიტომ, მოსახლეობასთან ყველა პრობლემურ საკითხზე გაიმართება დიალოგი. შეგახსენებთ, რესტიტუციის კანონში დეტალურად არის გაწერილი ქონების აღწერის და დაბრუნების საკითხები.

უცნობი ქალბატონი – ალბათ, არასწორად დავსვი შეკითხვა, მე უფრო კომპაქტურად ჩასახლებული დევნილების დასახლების საკითხი მაინტერესებდა.

ვანო ხუხუნაიშვილი – რა თქმა უნდა, ეს იმ პოლიტიკის ნაწილია, რაც ხდება და შემდგომშიც მოხდება ამ რეგიონში და საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში კომპაქტურად ან არაკომპაქტურად ჩასახლებულმა დევნილმა ადამიანებმა ყველა დეტალი კარგად უნდა იცოდნენ. რა თქმა უნდა, პოლიტიკის წარმოება კომპაქტურად ჩასახლების ადგილებში უფრო გაადვილდება.

თემურ გოგოტიძე – მე გახლავართ თადარიგის პოლკოვნიკი, სამხედრო პოლიტიკისა და დაგეგმვის სპეციალისტი. ჩემთვის მიუღებელია იმ კონტექსტში საუბარი, როგორც თქვენ იხილავთ ამ საკითხებს. როდესაც არ არსებობს პრობლემის სტრატეგიული მოგვარების გეგმა, მის ცალკეულ დეტალზე საუბარი, პოზიტიური ან ნეგატიური შედეგები მოჰყვება თუ არა მას, დაუშვებელია. თუ მე არ მესმის, საბოლოოდ რის გაკეთებას აპირებს სახელმწიფო არსებული პრობლემის გადასაჭრელად, ყველა სხვა კონკრეტულ საკითხზე საუბარს, ჩემთვის, აზრი ეკარგება. როგორც ყოველთვის, ჩვენს ხელისუფლებას, არ გააჩნია სტრატეგიული გეგმა, და სპონტანურად, იმპულსურად ჭრის პრობლემებს. ასე მოხდა 2004 წელსაც, და ვიღებთ იმას, რაც უკვე მივიღეთ. მიუხედავად თქვენდამი დიდი პატივისცემისა, მოცემულ საკითხებზე საუბარი ჩემთვის მიუღებელია და ეს მე დისკუსიად კი არა, უფრო სურვილების, და არა სტრატეგიის დეკლარირებად მიმაჩნია. ვეთანხმები ბ-ნ ნოდარს, რომ საქართველოს ხელისუფლება არ იქცევა ისე, როგორც ქართული ხელისუფლება უნდა იქცეოდეს. საქართველოს დიდი ხანია სურს ამ პრობლემის მოგვარება, საამისო რესურსები და ინტელექტიც გააჩნია, მაგრამ, სამწუხაროდ ამის გაკეთებას ვერ ახერხებს. რაც შეეხება ქ-ნ მაგდალენას ნათქვამს, სწორი ბრძანდებით, ეს არა მარტო პოლიტიკური კონფლიქტია, არამედ ოსების გადმოსახედიდან, ეთნიკურიცაა, მაგრამ სწორედ დიდმა პოლიტიკურმა მოთამაშეებმა შექმნეს ეთნიკური კონფლიქტი და დღეს ის პოლიტიკური კონფლიქტი ეთნიკური კონფლიქტის სპეკულაციით ქმნის პრობლემას. ცხადია, ოსთან პრობლემის გადაჭრა გაცილებით უფრო იოლია, თუ ხელისუფლებას აქვს საამისო სურვილი.

ნოდარ ნათაძე – ერთი რამ მინდა შეგახსენოთ, მე-8 პოლკი, საბჭოთა კავშირის წყობის მიხედვით, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ოპერატიულ დაქვემდებარებაში შედიოდა.

დავით პაიჭაძე – ჩემი აზრით, უკეთესი იქნებოდა, უფრო მეტი გვესაუბრა მომავალზე და დღევანდელი დისკუსია ნაკლებად ყოფილიყო მიმართული რეტროსპექტიულ ანალიზზე. როგორც ბ-ნმა ნოდარმა ბრძანა, იურიდიული იძულება წარსულიდან ოსეთისთვის ავტონომიის მინიჭების შესახებ, არ არსებობს. თუკი ასეთი უმნიშვნელოა ამ ისტორიის იურიდიული ფონი, იქნებ არ ღირდეს წარსულისთვის ამდენი დროის დათმობა. ჩვენ ნაკლებად ვსაუბრობთ მომავალზე, არადა, დისკუსიის სახელი გვკარნახობს, რომ წინ უნდა გავიხედოთ და მომავლის ჭრილში ვიმსჯელოთ ამ თემაზე. ძალიან გთხოვთ, წარსულზე ნულარ ვისაუბრებთ.

უცნობი მამაკაცი – ყოველთვის ერთი და იგივე სიტუაცია განმეორდება, ვიდრე სამშვიდობო ჯარების სტატუსით შემკობილი რუსეთის ჯარები გააკონტროლებენ სიტუაციას. ადგილობრივი ადმინისტრაციული ორგანოების შესახებ ინიციატივაზე საუბარი ერთიანი გეგმის შემუშავებამდე მიუღებლად მიმაჩნია. ეს გეგმა კი, ვერც იარსებებს ჩვენი სტრატეგიული დამგეგმარებლების ხელში. ამიტომ დღევანდელ თემაზე საუბარი, მაშინ როცა, საზოგადოება არ არის ამისთვის მომზადებული, დანაშაულია. საზოგადოება ჯერ უნდა გაერკვეს არსებულ ვითარებაში. სტრატეგიის დაგეგმვა ამას ნიშნავს.

დავით პაიჭაძე – საზოგადოებაში ვის გულისხმობთ?

უცნობი მამაკაცი – მთლიანად საქართველოს და ჩვენ ყველას.

რუსუდან მარშანია – შეკითხვა მინდა დაგისვით ნდობის აღდგენის შესახებ (*შეკითხვა დარბაზიდან – ვის შორის ნდობას გულისხმობთ?*), გულისხმობ ქართველ და ოს ხალხს შორის ნდობის აღდგენას (*კვლავ დარბაზიდან – ჩვენ ოსებთან პრობლემები არ გვაქვს*). სამწუხაროდ, ოსეთში ასე არ ფიქრობენ, შესაძლებლად მიგაჩნიათ დღევანდელ ჩვენს საზოგადოებაში, მასობრივ საინფორმაციო საშუალებებში, საქართველოს მხრიდან პასუხისმგებლობის საკუთარი წილის აღებაზე საუბარი? რამდენად შესაძლებელია სამხრეთ ოსეთში განვითარებულ მოვლენებზე, იმ საომარ წლებზე, ღიად და კორექტულად მსჯელობა. საქართველოს დღევანდელი საზოგადოება მზად არის ასეთ თემებზე გულწრფელი საუბრისთვის?

უცნობი მამაკაცი – როგორც თქვენ ბრძანებთ, დროებითი ადმინისტრაციის შექმნა სამშვიდობო პროცესის გაღრმავებით არის განპირობებული. მაგრამ თუ ჩვენ მართლა გვსურს სამშვიდობო პროცესის გაღრმავება, პირველ რიგში მოვლენების დამძაბველი მთავარი ფაქტორი უნდა მოიხსნას და მხოლოდ ამის შემდეგ დარეგულირდეს სიტუაცია. რა მაქვს მხედველობაში – კონფლიქტის მხარე რუსეთია და საქართველოს წინა, და სამწუხაროდ, ახლანდელმა ხელისუფლებამაც, სცნეს დღეს არსებული ფორმატი. სინამდვილეში ეს ფორმატი რუსეთისთვის არის საქართველოზე ზემოქმედების მექანიზმი. ვინაიდან დღეს მას ტერიტორიის მიტაცება ძალიან არ შეუძლია, საკუთარ მიზანს ასეთი მექანიზმებით სურს მიაღწიოს, ამაში კი მას სამწუხაროდ, ჩვენივე ხელისუფლება უწყობს ხელს.

ლევან გეგეშიძე – არის თუ არა “სანაკოევის პროექტის” იმპლიმენტაციის პროცესში გაანალიზებული ის საფრთხე, რაც შეიძლება მოჰყვეს ამ პროექტის განხორციელებას? აქ სანაკოევის ბიოგრაფიაზე იყო საუბარი. როგორც ჩანს, ეს ადამიანი ყოველთვის კეთილ დამოკიდებულებაში არ ყოფილა საქართველოს აღმასრულებელ ხელისუფლებასთან. გვაქვს

თუ არა ალტერნატიული ხედვა იმ შემთხვევისთვის, თუ სანაკოვეი შეიცვლის დამოკიდებულებას საქართველოს მიმართ. ეს კანონი მხოლოდ სანაკოვეის მთვარობაზეა მორგებული თუ სხვა შესაძლებლობებიც იგულისხმება. და კიდევ ერთი საკითხი, ამ ადმინისტრაციამ პოლიტიკური ფუნქციებიც უნდა შეითავსოს?

დავით ბერძენიშვილი – რა თქმა უნდა, გარანტია იმის შესახებ, საბოლოოდ რას მივიღებთ სანაკოვეისგან, პირადად მე, არ მაქვს, მაგრამ რა ჩარჩოებს შევქმნით, რის შესაძლებლობას მივცემთ სამოქმედოდ სანაკოვეს თუ სხვა პარტნიორ კონკურენტებს, ეს ჩვენზეა დამოკიდებული. ჩვენ, ჩვენი მხრივ, ჩვენი შესაძლებლობების ფარგლებში, მაქსიმალურად შევეცდებით, რომ არც ადმინისტრაციული ერთეული და არც მისი ადმინისტრაცია არ იყოს მორგებული ერთ რომელიმე პიროვნებაზე. როდესაც ვამბობ „სანაკოვეის პროექტს“, ეს დღეს შექმნილ ვითარებას გამოხატავს. არ ვარ დარწმუნებული, რომ სანაკოვეის გავლენა იქ მეტია, ვიდრე მაგალითად, ქარქუსოვის, მაგრამ არ ვუწოდებთ მას „ქარქუსოვის პროექტს“. არის საკითხები, რომლებიც მხოლოდ ჩვენზეა დამოკიდებული. აქვე მინდა ვთქვა, რომ დიდი ხანია, ვიცნობ ბ-ნი ნოდარის მიდგომებს ფუნქციურ ავტონომიასთან დაკავშირებით, და მე მას არ ვეთანხმები. არ მიმაჩნია, რომ მაგალითად, ოსური პოლიტიკური პარტია უნდა არსებობდეს საქართველოში, არ ვეთანხმები ეთნიკური ნიშნით პოლიტიკური პარტიების შექმნას.

ჩემი აზრით, ტერიტორიული ერთეული, რომელიც მკვეთრად განსაზღვრული უფლებამოსილების ფარგლებში საქართველოს შემადგენლობაში იმყოფება, და არის რეგიონი, რომელსაც ზევით ჰყავს ცენტრი, ქვევით კი – მძლავრი თვითმმართველობა, უფრო პერსპექტიულია, ვიდრე ოსური ეთნიკური ნიშნით შექმნილი სტრუქტურები, მათ შორის, პოლიტიკური პარტიები. რაც შეეხება ბ-ნ გურამ გოგაიძის ნათქვამს იმის შესახებ, რომ ჩვენ რუსეთის წისქვილზე ვასხამთ წყალს, მეტ არგუმენტაციას მოითხოვს. თქვენ ბრძანებთ, რომ მეორე მხარე მხოლოდ რუსეთია, რომ ქართული-ოსური პრობლემა არ ყოფილა, და რომ რუსეთ-საქართველოს შორის ომზე უნდა ვილაპარაკოთ. მე არასდროს მითქვამს, რომ ეს მხოლოდ ეთნიკური კონფლიქტია, მაგრამ ეთნიკური ნიშნები ამ კონფლიქტს ჰქონდა. ბ-ნო ნოდარ, თქვენ ფიქრობთ, რომ საქართველოში დღეს 160 ათასი ოსი ცხოვრობს? 2004 წლის აღწერის შედეგების მიხედვით რამდენი ოსი ცხოვრობს დღეს საქართველოში? (დარბაზიდან – 38 ათასი)

ნოდარ ნათაძე – 2004 წლიდან, რასაც პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს, ყველაფერი ყალბდება.

დავით ბერძენიშვილი – 100 ათასით, ბ-ნო ნოდარ?

ნოდარ ნათაძე – არის რეგიონები, მაგალითად კახეთი, რომელსაც არც ერთი ოსი არ დაჰკლებია.

ვანო ხუხუნაიშვილი – ამ პროექტის მიზანი არ არის სანაკოვეის ლეგიტიმაცია. პირიქით, იქ ქართული სახელმწიფო შედის. თბილისის ლეგიტიმაციაზე უფროა საუბარი. სანაკოვეი მოძრაობის ლიდერია. ჩვენ მას, როდესაც გვაქვს მასთან დიალოგი, განვიხილავთ როგორც მოძრაობის არაფორმალურ ლიდერს და არა ადამიანს, რომელმაც მოიგო ესა თუ ის არჩევნები. ჩვენ არც ამ არჩევნებს ვაღიარებთ და მას არ ვუწოდებთ „პრეზიდენტ სანაკოვეს“. ქ-ნმა მაგდალენამ სულ სხვა საფრთხე დაინახა. ჩვენ ვფიქრობთ იმაზე, ხომ არ გადაიქცევა სანაკოვეი საფრთხედ. ასეთი პროექტები ყოველთვის შეიცავს რისკის ფაქტორებს, საბოლოოდ დარწმუნებამდე, ხელისუფლებამ საერთოდ რომ არ გადადგას ნაბიჯი სანაკოვეთან ან სხვა ლიდერთან მიმართებაში, ეს ძალიან რთულია. კიდევ ვიმეორებ, ხელისუფლებას აქვს სხვა რესურსებიც.

რაც შეეხება ძალოვანი უწყებების ფუნქციების მინიჭებას, ჩვენ ვფიქრობთ იქ პირველი ინსტანციის სასამართლოსა და პროკურატურის შექმნაზე, თუმცა ეს ჯერ მოსაზრებების ღონეზეა, ამიტომ ახლა ამ საკითხზე მაინცდამაინც დიდ აქცენტს ნუ გავაკეთებთ. ცენტრალური ხელისუფლების ინტერესები, ადმინისტრაციის ტერიტორიაზე ასეთი სტრუქტურების ფორმირებისას, აბსოლუტურად დაცული იქნება.

უცნობი მამაკაცი (დარბაზიდან) – ბ-ნო ვანო, სანაკოვეს რომელი ქვეყნის პასპორტი აქვს?

ვანო ხუხუნაიშვილი – ეს ჩემთვის უცნობია.

უცნობი მამაკაცი – მას რუსეთის მოქალაქის პასპორტი აქვს. რომელი ქვეყნის პასპორტი ჰქონდა სერგეი შამბას, ამერიკაში წასასვლელად ვიზა რომ არ მისცეს? რუსეთის თუ საქართველოსი? რატომ არ ვლაპარაკობთ ამაზე? მათ რუსეთის პასპორტები აქვთ და ეს ამ ადამიანების რუსეთის მხარეზე ყოფნაზე მეტყველებს.

ვანო ხუხუნაიშვილი – გარწმუნებთ, რომ როდესაც საქმე სანაკოვეის თანამდებობაზე დანიშნაზე ან მისი მხრიდან რაიმე დოკუმენტზე ხელისმოწერაზე მიდგება, მას ქართული პასპორტი ექნება.

თამაზ სააკაშვილი – როდესაც სამაჩაბლოში ან აფხაზეთში დაბრუნდებით, იმ ქართველებს, ვინც იქ ვანდალური აქტები ჩაიდინა, გაასამართლებთ თუ არა? ასევე იქნებიან თუ არა გასამართლებულნი დამნაშავეები აფხაზეთის ან რუსეთის მხრიდან და გაასამართლებთ თუ არა მათაც? როგორ ნიშნავთ სანაკოვეს პრეზიდენტად, თუ არ იცით მისი წარსული?

ვანო ხუხუნაიშვილი – მისთვის პრეზიდენტი არავის უწოდებია, პრეზიდენტად მას არავინ ნიშნავს. მისი ლეგიტიმაციის წყარო მხოლოდ საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლებაა. სხვა საფუძველი მის იქ ყოფნას არ გააჩნია.

დავით ბერძენიშვილი – საქართველოს ხელისუფლებას ოპერატიულ დაქვემდებარებაში რომ ჰყავდა რუსის ჯარი და ის ცხინვალში შეიყვანა, აქედან დაიწყო მისი გამოყენება საქართველოს მოქალაქეების წინააღმდეგ. გულწრფელები იყავით, თუ შეიძლება. მაშინ ბ-ნი ნოდარი ჩვენთან ერთად აპროტესტებდა ამ ფაქტს.

გოგი ხუციშვილი – ხელისუფლების გეგმებზე საზოგადოება პოსტ ფაქტუმ გებულობს. საინტერესო ექსპერიმენტი ტარდება ცხინვალის რეგიონში. მნიშვნელოვანია, შეთანხმებულია თუ არა ეს პროექტი ჩვენს დასავლელ პარტნიორებთან. როგორია მათი აზრი, შეუწყობს იგი ხელს კონფლიქტის დარეგულირებას, თუ პირიქით დააბრკოლებს ვითარების გამოსწორებას, როგორია ამ საკითხზე დასავლეთის აზრი?

ვანო ხუხუნაიშვილი – მინდა დაგარწმუნოთ, რომ ეს პროექტი დასავლელ პარტნიორებთან შეთანხმებულია.